

บทคัดย่อ

“หุ่นน้ำ” เป็นศิลปะการแสดงของชาวบ้านบริเวณที่ราบลุ่มปากแม่น้ำแดง ที่มีอยู่ในหมู่บ้านชนบทมาอย่างยาวนานในประวัติศาสตร์เวียดนาม ปี ค.ศ. 1956 ภายหลังการเป็นอิสรภาพจากฝรั่งเศส รัฐสังคมนิยมได้ก่อตั้งโรงหุ่นแห่งชาติขึ้นและได้ให้ความสนใจผลิตซ้ำและพัฒนาหุ่นน้ำชาวบ้านเพื่อประดิษฐ์สร้างให้กลายเป็นการแสดงของรัฐ ปัจจุบัน “หุ่นน้ำ” ได้รับการผลิตซ้ำและยกฐานะให้กลายมาเป็นศิลปะการแสดงประจำชาติชนิดหนึ่ง

วิทยานิพนธ์เล่มนี้มุ่งตอบคำถามหลัก 2 ประการ คือ (1) หุ่นน้ำได้กลายมาเป็นการแสดงประจำชาติได้อย่างไร และ (2) รูปแบบ เนื้อหาของหุ่นน้ำที่ผ่านการผลิตซ้ำของรัฐได้สะท้อนหรือสร้างความหมายใหม่แก่ผู้ชมในปัจจุบันอย่างไร

ผู้ศึกษาอาศัยแนวคิดประเพณีประดิษฐ์และวิธีการศึกษาภาคสนามทางมานุษยวิทยามาเป็นกรอบการศึกษาในครั้งนี้ โดยได้เลือกเอาการแสดงของโรงหุ่นแห่งชาติในฐานะสิ่งประดิษฐ์ของรัฐมาเป็นหน่วยในการวิเคราะห์ นอกจากนี้ผู้ศึกษายังเฝ้าติดตามชมการแสดงและสัมภาษณ์เหล่านักเชิดหุ่นต่าง ๆ ของโรงหุ่นแห่งชาติ ซึ่งมีอยู่ด้วยกัน 6 รุ่น ภายใต้อะระยะเวลาการศึกษาภาคสนามตั้งแต่เดือนตุลาคม 2544 ถึงเดือนกุมภาพันธ์ 2545

การศึกษาเสนอว่า รัฐได้เลือกชุดการแสดงบางชุดจากคณะหุ่นน้ำชาวบ้านมาผลิตซ้ำและพัฒนาให้กลายมาเป็นการแสดงของรัฐ (ทั้งหมด 16 ชุด) โดยการเพิ่มเติมดนตรี สีสันทันตัวหุ่น แสงเสียง ฯลฯ โรงหุ่นน้ำของรัฐอื่น ๆ เช่น โรงหุ่นน้ำเมืองท่าโหน่ย เมืองฮ่ายฟ่อง ฯลฯ ต่างก็ยึดเอารูปแบบและเนื้อหาดังกล่าวมาเป็น “แม่แบบ” ของการนำเสนอ โดยเนื้อหาทั้ง 16 ชุดได้สะท้อนให้ผู้ชมในปัจจุบัน โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติซึ่งเป็นผู้ชมกลุ่มหลัก ได้เห็นภาพความเป็นเวียดนามผ่านภาพลักษณ์ของชาวชนบทที่มีวิถีชีวิตแบบเรียบง่าย ทำนา หาปลา เลี้ยงเป็ด สนุกสนานรื่นเริงกับกีฬาพื้นบ้านรูปแบบต่าง ๆ ในยามเทศกาล เช่น ชนควาย แข่งเรือ ฯลฯ ซึ่งเป็นการตอกย้ำให้คนต่างชาติรับรู้ภาพของประเทศเวียดนามที่ไม่ได้มีแต่สงครามและการสู้รบ ซึ่งเป็นภาพที่เคยเป็นที่รับรู้มาในอดีต